

KRÓNIKA

IN MEMORIAM MOLNÁR JÁNOS (1938–2020)¹

Megkésett megemlékezés ez egy olyan népéhez és hitéhez hűségesebb emberről, aki mint orientalista is beírta a nevét a Kárpát-medencei magyarság szellemi történetébe. Élete nem volt vargabetűktől mentes,² de végső soron mindkét hivatását gyakorolhatta. Az 1938. január 16-án Garammikolán (ma Zselíz része) született Molnár János ugyanis református létére 1958 és 1963 között a prágai Comenius Evangélikus Teológiai Fakultáson (ma a Károly Egyetem Evangélikus Teológiai Kara) lelkészi képzést kapott, ugyanakkor 1961-től egy-két évig a Károly Egyetem Bölcsészettudományi Karán rendkívüli hallgatói státusban arabisztikát és – minthogy Blaskovics József ekkor ott működött – valószínűleg némi turkológiát is tanult. Sémii filológiából végül Pozsonyban diplomázott 1968-ban, majd 1973-ban Prágában doktorált al-Fárábí (872 k.–950 vagy 951) retorikai munkáiból. (A szlovák nyelvű disszertáció címe: *Rétorické diela al-Fárábiho*.³) Közben már segédlelkészként tevékenykedett Pozsonyban, egészen 1968-ig, amikor is az ottani Egyetemi Könyvtár munkatársa lett. Itt dolgozta fel

---

<https://doi.org/10.24391/KELETKUT.2022.2.161>

¹ E rövid pályarajz elkészítéséhez, a korábbi ismeretek pontosításához segítségemre volt Somogyi Alfréd dékán és Lévai Attila dékánhelyettes a komáromi Selye János Egyetemről, Fröhlich Ida az ELTE-ről és a PPKE-ről, Mészáros Klára a pozsonyi Egyetemi Könyvtárból, Milada Sekyrková a prágai Károly Egyetem levéltárából, Tomáš Krákora a prágai Zsidó Múzeumból és Szalma István a Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetéből, akiknek itt fejezem ki köszönetemet.

² Fiatalkori hányattatásairól ezt olvassuk: „A második világháború és az azt követő hontalanság évei meghatározták Molnár János életét. A családot 1947 januárjában Csehországba deportálták, házukba szlovák telepes költözött. Az akkor 9 éves János, így cseh iskolába került, ahol hamar elsajátította a nyelvet. Később emlegette is, hogy minden idegen nyelvet – hébert, latint, görögöt, arabot, németet – ő cseh alapon tanult. Bátyjával 1948-ban hazaszökött Csehországból és a nagyszüleinél élt. A szülők csak 50-ben mertek hazajönni. Tanulmányait itthon folytatta. 1956-ban érettségizett Párkányban, de mivel – gazdálkodó, ráadásul hitben járó szülők gyermekeként – rossz kádernek számított, nem vették fel egyetemre. Kémiát, majd testnevelést szeretett volna tanulni. Hogy javítson valamit a káderlapján, a kladnói vasgyárba szegődött el és okleveles olvasztár lett.” Részlet Somogyi Alfréd, a Selye János Egyetem Református Teológiai Kara dékánhelyettesének búcsúbeszédéből. Ld. <http://reformata.sk/mutat/6536/> (2022. december 7.).

³ Bizonyára az értekezés nyomán született ez a tanulmánya: Alfarabius ako „magister secundus” a jeho vplyv na stredovekú európsku kultúru. In: *Kresťanstvo, judaizmus a islám v stredovekej Európe*. Andrej Slodička a kol. Prešov, 2012, 22–36.

Safvet-beg Bašagić/Szafvet-beg Basagics (1870–1934) magánbibliotékáját,⁴ amely 1924-ben vásárlás révén került el eredeti helyéről, Szarajevóból, s amelyben a török nyelvű művek is mind arab betűsök, minthogy az írásreformra csak 1928-ban került sor Törökországban. Az 1980-ban megjelent kötet 144 arab, 339 török és 13 perzsa kiadványt mutat be tudományos pontossággal.⁵ E sorok írója azzal a biztatással kapta meg a publikációt Holl Béla (1922–1997) piarista pap-irodalomtörténésztől, hogy készítsen róla recenziót, amely idővel megszületett és meg is jelent.⁶ A szóban forgó mű bevezetőjében először áttekintést kapunk az Oszmán Birodalomban csak meglehetősen nehézségek után meginduló arab betűs nyomtatásról, az ellenállás vallási, társadalmi, politikai és megélhetési hátteréről. Ezt Basagics rövid életrajza követi, majd egy metodológiai rész, végül az annotált címléírások. Egy későbbi tanulmányában Molnár bemutatta a pozsonyi Egyetemi Könyvtár keleti kéziratgyűjteményeit is.⁷ Ebben szintén csak a már említett három muszlim kultúra papíron rögzített emlékeiről esik szó. Úgy hírlík, dolgozott a pozsonyi judaika-gyűjteményben, valamint a prágai Zsidó Múzeum héber anyagán is. Ami az ezzel összefüggő pozsonyi ténykedését illeti, annyi kiderült, hogy az ottani héber nyelvű nyomtatványok közel egyharmadát katalogizálta, ám ezek a leírások idővel sajnos elvesztek.⁸ Arról, hogy Prágában is folytatott hasonló tevékenységet, nem maradt fenn kézzelfogható bizonyíték, ami nem zárja ki, hogy valamilyen rendszerező munkát ott is végzett.

1985 és 1990 között éveket tartózkodott a Közel-Keleten. Ezek az Irakban, Egyiptomban és Jordániában töltött esztendőik jó alkalmat adtak arra, hogy meglevő nyelvtudását még magasabb szintre emelje tolmácsolási, szakértői és tanácsadói tennivalói során, illetve az iszlám mellett ismereteket szerezzen a keleti keresztény közösségek történelméről, vallási életéről és mindennapjairól. Több dolgozatban tárgyalta az ott élő nem muszlimok gyakran nehéz sorsát, így a bagdadi nesztorianus közösségen keresztül bemutatta ezt a felekezetet,⁹

---

⁴ A gyűjteménynek főleg a kéziratokra összpontosító honlapját ld. <http://retrobib.ulib.sk/Basagic/frames.htm> (2022. december 30.).

⁵ Ján Molnár, *Orientálne tlače z knižnice Safveta Bega Bašagića v Univerzitetnej knižnici v Bratislave*. Bratislava, 1980, XCIV + 320 oldal, 64 illusztráció.

⁶ *Magyar Könyvszemle* (1985/2) 189.

⁷ Cs. Molnár János, A Pozsonyi Egyetemi Könyvtár keleti gyűjteményei. In: *Papírhíd az egyetemes kultúra szolgálatában. Tanulmánykötet Scheiber Sándor születése századik évfordulójára*. Szerk. Babits Antal. Budapest, 2013, 329–348. Itt jegyzem meg, hogy az egyes esetekben a neve elé illesztett Cs. rövidítést apai nagyapja, Csiffári Molnár János iránti tiszteletből használta. (Ezt az információt Lévai Attila dékánhelyettesnek köszönöm.)

⁸ Mészáros Klára szíves közlése. Vö. Ladislav Mikulík, Fond judaík Univerzitetnej knižnice v Bratislave – Vydania Ústredne Židov v Bratislave v rokoch 1941–1944. *Bulletin Univerzitetnej knižnice v Bratislave* 1 (2012) 13.

⁹ Cs. Molnár János, Egy ősi nép mai sanyarú sorsa. *Theológiai Szemle* 54 (2011) 174–179. Alaposabban foglalkozott a nesztorianusokkal ezen művében: *A keresztyénség. Keresztyén vallások és felekezetek (jegyzet)*. Komárno, 2003, 23–34.

illetve egy másik cikkében a mandeusokat.¹⁰ Máskor párhuzamot vont bizonyos kulcsfogalmak keresztény és iszlám felfogása,¹¹ illetve Jézus Krisztus megítélése között.¹² A muszlimokkal való párbeszéd is erősen foglalkoztatta, de – bár szükségesnek gondolta – nem sok reményt fűzött hozzá.¹³ Teológiai és egyháztörténeti munkásságára itt nem térek ki.

A helyi tapasztalatokon nyugvó tőkét bizonyára jól kamatoztatta oktatói tevékenységében is, amely a prágai egyetemen kezdődött, a pozsonyin folytatódott, de magában foglalta a komáromi Calvin János Teológiai Akadémiát is, amelynek vezető tisztségeire is megválasztották. 2004-től pedig a Selye János Egyetem Református Teológiai Karának dékánja volt. Méltatói kiemelik, hogy különös képessége volt az utódok kinevelésére; a jelenlegi felvidéki református lelkészi kar mintegy 60%-a így vagy úgy Molnár János egykori tanítványa.

Bizonyára jóleső érzéssel töltötte el, amikor a Magyar Tudományos Akadémia köztestülete tagjává fogadta őt, „a külhoni magyar tudományosság jeles képviselőjét.” Amihez hozzáfűzték: „Mint külső köztestületünk tagja, gyarapítsa ezután is a magyar, s így az egyetemes tudomány eredményeit, tovább öregbítve ezáltal hazánk jó hírét szerte a világon.”¹⁴

A megbecsült mester és tudományszervező népszerűségének jele, hogy amikor a 2008-ban rendezett öszövétségi konferencia előadásait kötetbe rendezték, azt magától értetődően az akkor 70 éves Molnár Jánosnak ajánlották emlékkönyvül, s abba – a szimpóziumon részt vevők mellett – mások is küldtek tanulmányt.¹⁵

¹⁰ Molnár János, A mandeusok és a mandeista vallás. In: *Vallások az ókori Izrael környezetében*. Szerk. Molnár János–Lévai Attila. Szentendre, 2013, 91–106.

¹¹ Így Molnár János, A monoteista istenfogalom megnyilvánulása az iszlámban. In: *„A tudomány és az oktatás a tudásközpontú társadalom szolgálatában”*. 3. Nemzetközi Tudományos Konferencia SJE/III. Medzinárodná vedecká konferencia UJS. „Veda a vzdelávanie na podporu vzdelanostnej spoločnosti”. Szerk. Nagy Melinda. Komárom/Komárno, 2011, 748–757.

¹² Molnár János, Az iszlám Jézus tradíciója. In: *A szent hely. Tanulmányok Dr. Erdélyi Géza püspök tiszteletére 70. születésnapja alkalmából*. Szerk. Karasszon István–Molnár János. Komárom, 2007, 24–36. (Szlovákul: Chápanie Ježiša Krista v islame. In: *Osoba a dielo Ježiša z Nazareta z aspektu teológie a religionistiky: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 26.10.2011 v Prešove [cudzojazyčné príspevky]*. Eds. Andrej Slodička–Monika Slodičková. Prešov, 2011, 49–58.)

¹³ Ján Molnár, Islam a Europa. *Chokma 2* (2010) *Zborník pri príležitosti 60. narodenin Prof. THDR. Juraja Bándyho*, 64–73; Uő, Globalizácia a islam. In: *Globalizácia a náboženstvo*. Red. Kamil Kardis–Gabriel Paľa. Prešov, 2011, 29–36; Cs. Molnár János, Vallási interferenciák moszlim értelmezése. Van-e értelme vallási interferenciáról beszélni moszlim közegben? *Fórum. Társadalomtudományi Szemle* 10 (2008/1) 65–74.

¹⁴ Megtalálható a róla készült „Garammikolától Prágáig” című portréfilmben: <https://edoku.org/video/garammikolától-prágaig-molnár-jános-filmje/> (2022. december 30.).

¹⁵ Vő. Karasszon István, Előszó. In: *Hálaáldozat. Tanulmányok Dr. Molnár János dékán tiszteletére 70. születésnapja alkalmából*. Szerk. Karasszon István. Komárno, 2008, 5.

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy Molnár János örökségét gondosan ápolja a felvidéki magyar szellemi elit, s ennek ékes bizonyítéka, hogy 2022. december 2-án, ami egybeesett temetése napjának második évfordulójával, Komáromban, a Selye János Egyetemen emlékkonferenciát és könyvbemutatót rendeztek tiszteletére.¹⁶

Nem lenne teljes a kép, ha nem utalnánk arra, hogy Molnár János 18 éven keresztül a Pozsony közeli réte-boldogfai (ma Pozsonybaldogfa) református anyaegyház és a szenci leánygyülekezet lelkipásztora volt, nyugdíjba kerülése után pedig Bátorkeszin telepedett le, s ott lett az egyházközség tagja.

Önazonosságát egész életében megőrizte. Így vallott szépen hovatartozásáról: „Én már gyermekfejjel tudatosítottam, tudatosítanom kellett, hogy magyar vagyok, mivel bennünket épp ezért különböztettek meg, és épp ezért büntettek. Ez a tudatra ébredésem hozadéka, amely azóta is meghatározza a nemzeti identitásomat.”¹⁷

Dávid Géza

---

¹⁶ Erről számol be a Calvin János Akadémia Facebook-oldala (<https://www.facebook.com/cjta.komarom/>) és a ma7: <https://ma7.sk/tajaink/molnar-janos-emlekkonferenciat-tartottak-a-selye-janos-egyetemen> (2022. december 7.).

¹⁷ Egy vele készült interjúból idézi Somogyi Alfréd: <http://reformata.sk/mutat/6536/> (2022. december 7.).